

דעריבער דארף רש"י מחדש זיין אז אויך אין אונזער פסוק אין דער טייטש פון "מקץ" דער זעלבער ווי אמעטום, און ער דארף אויף דעם אויך ברענגען ראיות.

מען דארף אבער דאס גופא פאר- שטיין: מיט וואס אין דער ווארט "מקץ" פון אונזער פסוק אנטרש ווי דער זעלבער ווארט אין די אנדערע ערטער?

ב. אין דער ביאר אין דעם:

ווען תורה זאגט אויף א געווי- סער פאסירונג, אז זי אין געקומען "מקץ" (פון א באשטימטן זמן) פון א פריערדיקער פאסירונג, ווייזט עס אז דער צווייטער מאורע אין געקומען [ניט בלויז נאר דעם ערשטן אין זמן, נאר אויך]. אלס א תוצאה פון דעם ערשטן מאורע, ד.ה. אז די ערשטע פאסירונג ברענגט די צווייטע

[ווי מוזען עס אין דעם לשון "מקץ" פון אלע פריער-דערמאנטע פסוקים: "מקץ" הי' עובר ארמה" האט געבראכט דערצו אז "ובא קיץ מפרי הארמה מנחה לה'"; "מרא ראשי ההרים" האט געמעגלט אז "ופתח נח את חלון המ' בה'"; און דאס וואס אברהם אבינו אין געווען "עשר שנים בארץ כנען", אזי געווען די טיבה "אויף דעם וואס ער האט גענומען המלך"]

— וואס דערפאר זאגט מען "מקץ" אז דער ווייטערדיקער מאורע אין קץ — די ענדע און דער אויספיר פון דעם פריערדיקן.

אין אונזער פסוק אין אבער לכארי

(9) ראה ראש שם

מקץ

א. די קשיא אין נאך שטארקער: דער ווארט "מקץ" ווערט דערמאנט אויך פריער אין חומש — "ויהי מקץ ימים", "ויהי מקץ ארבעים יום" און "מקץ עשר שנים"; — אין אויב דער ווארט "מקץ" פאדערט ביאור, האט דאך אים רש"י געדארפט מס- רש זיין ביים ערשטן מאל. פארוואס ווארט ער מיטן מפרש זיין דעם ווארט ביי אונזער פסוק, און דארף ערשט ברענגען ראיות צו דעם?

ב. באשיר' ה. ג.

6) מ. ה. ג.

7) ל. ט. ג.

8) ב.מ"א כאן, שרש"י בא ביה לבאר שתיבה "ק" פירושה "מקץ" ולא "קצוה"

[והוספתו ע"ז ממ"ל לשון קץ סוף הוא" הוא: במ"א הי' פירושו לשון קצה הי' נמצא ניכר על ההמלה" (כפינו שגם הי' "המלה" הוא "קצה" — כולקמן סוף ד)].

ולכן אין רש"י מפרש זה בפסוקים הי' קוראים — כי שם אין נ"ש"א א"א הוא לשון קצה או לשון סוף: משא"כ כאן בא"א הי' פירוש "מקץ" לשון "קצה", הי' קצה הוא חלק מהמלה, היינו שהדבר לא נשלים (כמו ועשה כרוב אחר מקצה מזה שפירושו: כפפורת עצמו בקצותה) ובמלא פי "ופתח חלום ב"י" — סוף שנשלמו הי' שנים, וזה לא יתכן כ"י" ולכן מפרש רש"י "כחלומה מסוף", שזה הי' מסוף כי שנים"ע.

אבל אינו פירושו של חז"ה גם כשהו מפרש רש"י פירושה של חז"ה גם כשהו

(*) וראה ע"ז לבוש כאן שכתובת רש"י בוח היא, שלא נאמר ש"מקץ שנתים ימים" פירושו חז"ה שנה משני. ולעמוד חז"ה ב"ס"א כ"א (שפירושו כ"ג ע"פ דוד הפשט — ראה פירושו בר"פ וישב"א ש"מקץ שנתים בלי ימים הי' משמע מקץ שנה שנה ויום א"א.

א. במחילה הסדרה שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער "ויהי" "מקץ", און אין מפרש: "במחלומה מסוף, וכל לשון קץ סוף הוא".

דארף מען פארשטיין:

א) רש"י אין דאך מפרש נאך דעם ווארט "מקץ", פארוואס אין ער מען זיך אויך דעם ווארט "ויהי"?

ב) וואס אין דא אזוי שווער צו טייטשן אז "מקץ" מיינט "מסוף", וואס צוליב דעם דארף רש"י ניט נאר אפ- טייטשן דעם ווארט, נאר ער דארף אפ- צו דעם אויך ברענגען ראיות — פרי- ער זאגט ער "במחלומה" אז אויך דער חתום (אונקלוס וואס אין קרוב צו דערנאך אין ער דעם וואס "כל לשון קץ סוף הוא" — לכאורה אין זיך צו זיך ניט האבן קיין ראיות?

1) כ"ה כרוב הדפוסים וכו' הובא בלבוש כאן.

2) שלכו כשרש"י מביא הוכחות לפירו- שו פמרגום — הוא מחרגים אונקלוס.

3) כי הוכחה זו בלבד אינה מספקת — שהרי בכ"י"ב מקומות מפרש רש"י דאז

חמרגום — מחתיל במש"י ע"ה"י בראשית (וים במקומות שרש"י כותב "במחלומה" היינו לפי שגם בלחומה, אלא שרש"י מצו שכו הוא פירוש הוכחה אליהוא שאדרבא קישי שבהפירושו (וב"י"ב) — מביא הוכחה נוספת מהחמרגום.

4) וים: פירושו ש"מקץ" אין קץ סוף הוא" הי' זו לכאורה הוכחה אליהוא שאדרבא אי"א לפי חז"ה "מקץ" באי"א ולמה ל"י לרש"י להוכיח מהחמרגום?

און אויך דאס דאס איז רש"י מרמז מט פירושן "וכ' לשון קץ סוף הוא" או מרגום (לשון ארמי) איז מרמז: אויף דעם ענין הגלות.

ו. נאך אן ענין איז רש"י מרמז איז זיין פירוש: וויבאלד אן אלע פירושים פון איין און דעם זעלבן פסוק האבן א שייכות צווישן זיך.²⁹ אין פארשטאנדיק אן די צוויי דערמאנטע פירושים (כאטש זיי זיינען צוויי הפכים), האבן זיי צווישן זיך א שייכות:

דוד דעם בורור און העלאה פון די נוצצות הקדושה וועלכע געפינען זיך אין "קץ דשמאלא", קומט מען צום "קץ הומני" וי.

די נוצצות הקדושה וועלכע געפינען זיך אין "קץ דשמאלא", קומט מען צום "קץ הומני" וי.

29) שהרי הדגום התורה ללשון ארמי הוא לפי שבסוף הגלות לא כולם הבינו לשון הקודש. והלעזר מתמ"א ע"ג ד. ע"ג ריש ע"ג.

30) ראה בארובה לקי"ש ח"ג ע' 287.

31) ראה גם אה"ת שם [בפני מרז"ל (שבת כא ב) עד שתמלה רגל פן השקן]:

32) עירובין י"ג ב. רש"י — והרי כלל זה היא גם על "כל מה שתמיד ותיק עיניו לחדש (שדר"ל) נתן לנשה כסותי" (נמכו בלקי"ש ח"ד ע' 1088).

ה. פון די ענינים פון "ינה של תורה" איז פרש"י דודן:

אין "ויהי מקץ ענינים ימים" זיי נען פארען צוויי ענינים הפכים: זיי (א) פון איין זייט איז דאס דער קץ און סוף וסיום פון דעם זמן וזען יוסף אין גענוען און בית האסורים (גלות פון יוסף), וואס דאן איז די שווערסטע און נידעריקסטע צייט פון יוסף'ס זיין אין גלות. וע"ד הידוע:³⁰

וואס כ"ק מו"ח אדמו"ר האט געזאגט בנוגע דעם זמן פון עקמתא דעקמתא דמשיחא, אן פארטאג איז דער חושך גרעסער.

(ב) פון דער אנדער זייט איז דאס אין יעניגס זמן דער "קץ" און תהיה"ל פון גאולה יוסף וי.

און מען די צוויי ענינים תה"ל זיי נען פארען צוויי פירושים: אויך איז פנומיות התורה: צי דער "קץ" פון אונזער פסוק ווייט אויף דעם "קץ

(כ) דער סוף פון די שנתיים ימים וואס זיינען געווען פריער, אן דאן איז געווען דער סוף הגלות, ובפני-קוות — "קץ דשמאלא" וי.

23) זר פשיטי: קצ"ג ב. קפ"א.

24) לשון הפסיק סוף זינאה: ראה ותיא זי: קצ"א, כ"ג ב. וב"ב.

25) לקי"ש הארז"ל עה"ט.

26) לשון הראשון בהגלים שם (ראה גם פריש"י בפ' שם ראה הערה הבאה).

27) ראה שם "קץ היינו" הוא במח' יבסית דאצויתא עקמתא אחריה וסוף — תהי' במקושי'ם ג' חסוף הוא במח' ראש'י שלפן "אחרית (עם הכולל) גמי' כתר" (ארת"ת שם).

28) למעשה, שבוחר שם קצ"ג ב יפרש"י "מקץ" הוא "אחר דלים בי וכוונה, וישע' זים ימים" — וזמן דואו לזמא וזאת בי וכוונה, וישע' לזי חותר "קץ דשמאלא" — "מקץ" איז גמיש ל"שתיים ימים" עש"א לפי הארז"ל "קץ היינו". יג פה פתך ארשים ב' פשיטי'ם אהי' לב' הפירוש'ם במקב"ץ שבוך חשש'י ב' להפירוש "מקץ" ב"חלח"ה, "מקץ" הוא התחלה והקצה של השניים ימים עש"א לחפ' "סוף" — וזיי קץ און חמור (התחלה) דש"ע חים ימים" שלפני, כפ"ל ס"ב.

29) למעשה, שבוחר שם קצ"ג ב יפרש"י "מקץ" הוא "אחר דלים בי וכוונה, וישע' זים ימים" — וזמן דואו לזמא וזאת בי וכוונה, וישע' לזי חותר "קץ דשמאלא" — "מקץ" איז גמיש ל"שתיים ימים" עש"א לפי הארז"ל "קץ היינו". יג פה פתך ארשים ב' פשיטי'ם אהי' לב' הפירוש'ם במקב"ץ שבוך חשש'י ב' להפירוש "מקץ" ב"חלח"ה, "מקץ" הוא התחלה והקצה של השניים ימים עש"א לחפ' "סוף" — וזיי קץ און חמור (התחלה) דש"ע חים ימים" שלפני, כפ"ל ס"ב.

30) לקי"ש ח"א סח א"ב. וראה גם פתב' מת' שבת' תשי"ח (לקי"ש ח"ג ע' 435).

31) ראה ב"ר כאן. וראה אה"ת פרי' ת"ו (ח"ב) ש"ג א.

32) שיהיה תובא ונקמאון באה"ת (שם) ריש פרשתנו.